

Universitätsbibliothek Paderborn

**Nuclevs Coppensteinivs Conceptvvm Prædicabilivm In
Dominicas Festaqve omnia per Annum**

Coppenstein, Johann Andreas

Mogvntiæ, 1624

Dominica VI. Post Trinitatem. Nisi abundauerit iustita vestra plus, quam
Scribarum & Pharisæorum, non intrabitis in regnum cœlorum. Mat. 5.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-51556](#)

Ere, ait Rupertus ibidem, tonitrua confusa, inarticulata erant Prophetarum dicta: in Noua Locuta sunt voces. 2. Inde in V.T. Lex data est in Synai cum tonitruo Exod. 19. & in caligine: Et Moyses blasphemabat: at in N.T. Spiritus Sanctus venit in igne, ut lingua, fecitque desertos, & in omnem terram exiuit sonus eorum. 3. Iere. c. 1. mysterium Triados explicaturus clamat: a a a, Domine Deus nescio loqui: quia puer ego sum. At Apostoli plane sunt elocuti. 1. Ioan. 5. Tres sunt, qui testimonium dant in celo, Pater, Verbum, & Spiritus Sanctus.

4. Ideo iussit Deus Isaiae c. 8. Sumetibi librum, & scribe in eo stylo hominis, q.d. Non ænigmatio, Mosaicoque: sed hominis Dei Christi Iesu.

5. Cognoscere mysteriorum. V. Duc in altum: Id est, in maiorem mysteriorum cognitionem. 1. Ideo Ezech. c. 1. visa animalia sunt habere alas quatuor: At Ioanni Apoc. 4. habere senas. Quot tanto sit maior in Christianis cognitio cœlestium rerum. 2. Prædictum Ps. 138. Nox sic ut dies illuminabitur. 1. Heb. 1. Multifariam, multisque modis omni Deus loquens Patribus in Prophetis: non usque diebus istis locutus est nobis in Filiis. Quo sub Doctore non plus proficeretur: Inde Christiani dicti sunt Discipuli Dei. Secundum Istud Isa. 54. Ponamus in uersos suos Doctos à Domino. LXX. vertunt, διδάσκεις τοῦ Ἰησοῦ, Discipulos Dei.

5. Hinc & Angelos docent Apostoli. Eph. 3. Mihi omnium factorum minimo data est gratia haec in gentib. euangelizare inuestigabiles diuitias Christi, & illuminare omnes, que est dispensatio Sacramenti absconditi à seculis in Deo, qui omnia creauit: ut immitatecat Principatus, & Potestatus in cœlestibus per Ecclesiam multiformis Sapientia Dei. Vnde infert S. Thomas ibidem. Non videtur ergo irrationaliter, quod doceant Angelos Apostoli: qui à immediate a Deo sunt edicti. O Altum, in quod Petrus ducere iussus est? Et duxit,

Duxereque, ducuntque quot à Petro missionem iussionemque accipiunt.

DOMINICA VI. POST TRINITATEM.

*Nisi abundauerit iustitia vestra plus,
quam Scribarum & Phariseorum,
non intrabitis in regnum
cœlorum.*

Mat. 5.

D Auid, 2. Reg. 10. iustitiae, & domesticorum suoru iuxta amans, si qua hōce affici contigisset iniuria, vindicabat. Ut in Legatis ad Ammonitas, iniuria affectis, declarauit. Minus patitur IESVS suorum quemquam despici, vel notari. Quod iniuriam proximi, suam esse ducat. Itaque vetat cuiquam vel bilem cieri. Quod qui sequitur, veram is perfectionem aſſequitur: Sin' autem, Phariseæ iustitiae affectator est.

Nos ista.

- I. Veteris ac Nouae Legis comparatio dispar.
- II. De Pharisaica iustitia.
- III. De homicidij immanitate.
- IV. De iratum iusta, tum dira.

P A R S I.

Veteris ac Nouae Legis comparatio dispar,

D Hilosophi orbem bipartiti sunt in E- Præstat lementarem, & Cœlestem. Theologi, multis lex Legem, in Veterem, ac Nouam. 1. Atque noua veterem. Cœlestis est 1. dignior natura. 2. Nullis obnoxia mutationibus. 3. Ab sole illustris. 4. Dispulsis tenebris, nubibus, nebulis serena semper serenat elementa: At vero Elementaris. 1. indignior est.

2. Variis obnoxia corruptionibus & generationibus. 3. Luce caret propria.
4. Tenebrat, acturbat: Ita quoque Lex Noua. 1. præstat Veteri dignitate rerum. 2. Constantia immutabili. 3. Magistro iustitiae

stitia IESV: Qui fons est & origo omnis boni ad nos dimanantis. 4. Magisterio: Nam elucidat umbras, eliminat figuram, timores, minas, seruitutes ablegat. Quæ in Veteri contraria erant omnia.

Vniuersitat.

2. Inde 2. Cor. 3. Litera occidit. Spiritus uificat. Vbi sic S. Chrysost. Lex Sabbathi lignantem, Num. 15. lapidat. Hoc est, quod ait: Litera occidit. Gratia sexcentos homicidas & latrones accipit. Lex vetus deprehensum ex viuo mortuum reddit; Lex nostra reum ex mortuo viuum efficit. S. August. lib. de spir. & lit. ca. 4. Idcirco ait litera. Occidit, quia vitam & gratiam praestare nequit: At Euangelium dat utramque, reos absolvit; spem promissam addit.

Iustificat.

II. Figura id docent. 1. Giezi, 4. Reg. 4. seruo datur ab Eliseo baculus, ut viduæ filium suscitet mortuum. Tentat: at ne quicquam. Ipsum venire Eliseum necesse erat. Deus Moysi dedit virgine rigoris Legem: sed nulli vita venit. Venit IESVS; sine virga: homini incubuit: vitam restituit. 2. Lapsum in latrones seminecem pertransit Sacerdos, & Leuites immittit. Humanior Samaritanus eum suscipit, curat; curandumque commendat; & suis id sumptib. Homo displagiatus, ab Lege V. relinquebatur in suo sanguine se volutare semimortuum: Eius misertus est IESVS, deditque eum legigratiæ.

Coæsos refe-
rat.

Nimirum 1. Radix & genus Dauid erat, Apoc. vlt. Ut igitur rami omnes è radice succum trahunt: ita ex spe in IESVM omnes V.T. Patres iustificationem trahebat. 2. Quin & Cherubini, Exo. 25. irretortis aspectabat Propitiatorium salutis. Atqui Deus Roman. 3. Christum proposuit propitiatorem in sanguine ipsius ad ostensionem iustitiae sua. proper remissionem præcedentium meritorum. Nam IESVS verum est & unicum Propitiatorium, in Lege noua: At Heb. 10. Umbram habet lex futuri rū bonorū. 3. Lex V. non erat cœlo referendo: At

1. Petro dicitur Matth. 16. Tibi dabo claves regni cœlorum. 2. Et Steph. ait: Act. 7. Video cœlos apertos. 3. Aperti sunt Christo incarnato: & baptizato. 4. Apertas videt Iohannes portas XII. cœlorum. Apoc. 12. At 1. in V.T. præcepit Deus, ut Nehemia, 2. Esd. 7. Non aperiantur porte Ierusalem usque ad calorem Solis, Messiae. 2. Mandatur N. m. 35. Exules & profugi ante mortem Pontificis nullo modo in urbes suas reverti poterunt: At qui omnes ante Christum erant exules filii Eue. Quo imperfectiores iidem in iustitia: quam nostra exuperare debet.

PARS II.

De Pharisæa iustitia.

Nisi abundauerit iustitia vestra. Vox Iusti- iustitia. hic accipitur pro omnium virtute. tum vsu secundum vulgarem hunc verbum: iustitia in se virtutes continet omnes. Sic Chrys. 2. At Hier. ait accipit pro vita à peccatis immuni. 3. Aug. ait: pro animæ iustæ nitore, oculis Dei grato. Sic Gen. 6. Noe iustus dicitur. Tales X. in Pentapoli reperiunt Dominus desiderabat. Gen. 18. Non igitur pro virtute particulari est accipienda hic iustitia.

1. Pharisæa iustitia fuit: propriis operibus sic inniti, ut quibus meritum cœlestè cū est undebeat, idque suo valore mercantur; lote opera nullo ad Messiam respectu. Error. 1. At mereris Rom. 3. Iustificati gratis per gratiam gratis. ipsius per Redemptionem, quæ est in Christo Iesu. Cuius iustitiam participamus per Sacramenta, operaque bona. 2. Nullierat propitiatio, nisi immolato prius Agno; Sic modo Sanguine Agni Iesu lauamus stolas nostras. 3. Tum aquæ Iericho dulcescebant, 4. Reg. 2. cum salem immisisset Eliseus: Ita opera hominum, meritoria cœli facta sunt; cum lignum Crucis in fontem Sanguinis Christi fuisset immisum. Ut à Moysè factum, Exod. 15.

2. Pharisæa iust. tantum externa spe- 1. Extrema etabat

peccare, nō cebat opera, non intentionem. At Matt.
interna. 23. *V&e; vobis Scr. & Pha. qui mundatis, quod
desoris est calicis: intus autem est spleni rapi-
na, &c.* Christiana non sic. 1. Nam Ps. 44.
Omnis gloria si ie Regis ab intus. 2. Ideo sic
iussit, Leu. 7. Offerent cibam, finem ope-
ris, & adipem qui operit vitalia, interiorem
cordis intentionem: duos renes: & pingue-
dinem, que iuxtailia est. 3. Ita David Psalm.
102. *Benedic anima mea Dominum;* & omnia
que in tra me sunt Nominis sancto eius.

**3. Placere
hominibus.** 3. *Pharis. iust. spectabat gratiam homini-
num, & gloriam propriam:* At nos mo-
nemur 1. Matt. 6. Attendite, ne iust. vestram
faciat cor am. hominibus vt videamini ab eis.

2. *Isti vero Matt. 23. Omnia opera sua fa-
ciunt, vt videantur ab hominib. Vt ludiones,
histrionesq; omnia agunt; vt placeant, &
lucretur. 3. Demum dicent Sap. 5. Ergo
errauimus in via veritatis, & iustitia lumen no
illuxit nobis, & Sol intelligentie non est ortus
nobis. Lassati sumus in via iniustitiae, & per-
ditionis, & ambulauimus vias difficiles. Viam
autem Domini ignorauimus. Quare Nisi
abund. &c.*

**4. Tuncare
exteriora.** 4. *Pharis. iust. facata erat: nec enim
prauos affectus peccare ducebatur. 1. At
audistis, quia dictum est antiquis, &c. Ego autem,
&c. 2. Rex apum ceteris duplo maior,
aculeo caret. Sic quo maior es, eo suauior
fis intus, absque rancore, peccato, &c. Et
externa opera sint animo similia. 3. Est
enim, qui minatur, Psalm. 74. Cum accepero
tempus, ego iustitias iudicabo.*

**5. Hypocri-
fare.** 5. *Pharis. iust. est mera hypocrisia. Mat.
22. Quid me tentatis hypocrite. 1. Nummi
sunt adulterini, ærei sed inaurati. 2. Statua
sunt Nabuchodoro, cuius facies aurea, pe-
ctus æneum. Dan. 2. 3. Ad mare pomana-
scuntur rubella; at tactu in fumum te-
trum soluuntur: sic opera hypoc. 4. Stru-
tionis penna similis est herodij, & accipitrus.
Job 39. Quæ aues volatu superant omnes,
iste tamen nec humo se sustollere valent:*

Ita miram quidam præferunt sanctita-
tem; præstant nullam.

5. *Arx munita loco, muris, fossa, valle,
tormentis, &c.* videtur inexpugnabilis;
at intus vacua est ab puluere, hominibus
necessariis. Ita ieiunans, orans, &c. sed in
speciem.

6. *Aquila pullos explorat suos soli op-
positos, hunc si fixi queant intueri, genui,
ni sunt; si conniveant, abiiciuntur:* Ita si & peccare
intentio operantis bene sit fixa in Deo. *Arguere
pecantes,* *grauius.*

7. *Meretrix se comit, colit ambitiose:
Sie gens prava & adultera Pharisæica. De qua
Ier. 3. Tu autem fornicata es cum amatoribus
multis. Ezech. 20. Cū idolis suis fornicata sunt.*

6. *Phar. iustitia erat, aliena peccata ar-
guere: sua nescire, velare &c. 1. Absalon
2. Reg. 16. persequebatur patrem bello:
Grande nefas! Reperit amicissimum Pa-
tris Chusai in Palatio flatum; exprobrat
ei: Hæc est gratia tua ad amicum tuum? Quare
non iuisti cum amico tuo? En colat culicem,
& deuorat elephantem. Ita Luc. 6. Vides
festucam in oculo fratri, non trabem in tuo.
2. Vt campanæ ad templum omnes vo-
cant: Intersignia hospitorum omnes in-
titant; & ipsa non intrant. 3. Fabri arcæ
Noe ipsi non intrarunt eam: perierunt.
4. Diogenes apud Laertium lib. 6. bene ar-
guit musicos; quod fides & notas con-
cordarent, moribus vero dissonarent.*

5. *Non sic Themistocles: Hic negabat
se nosse ludere testudine; nosse autem è
parua magnam facere Remp. August. E-
pist. 66. Minora libens nesciebat & negli-
gebat: Contra Pharisæi; parua magni fa-
ciebant, maxima parui. Sic Ioan. 19. Fu-
giunt inire prætorium Pilati, nec tamen
metuunt occidere Iesum.*

P A R S III.

De homicidij immanitate.

Qui occiderit, reus erit iudicio. *Homicidij
intus à cœ-
primus iudex, & vindicta est cōscien-
scientia.*

Z tia,

tia, naturaq; exhorrescens facinus. 1. Ita Abigail, i. Regum 25. dissuadet Dauidi cædem Nabalis. Non erit tibi hoc in singultum, & in scrupulum cordis, quod effuderis sanguinem; aut ipse tè vltus fueris. 2. S. Chrys. ait Cainum, per agros vagum, semper tremuisse præ horrore tum conscientiae de paricio; tum vmbrae fraternæ, quæ nūquā ab eo absuit, vsque secuta poenas exigēs. 3. Dauidi eadem pena dictatur 2. Reg. 12. Vt iam occidisti vxorem eius acceperisti; Quæbrem non recedes gladius de domo tua vsque in sempiternum. Sed sevior gladio fuit ipsi conscientia facti. Hæc somnum ei excusit; gemitus etiam inter Principes. Psalm. 89. Et peccatum meum contra me est semper; Vt r̄ sanguis, & vmbra. Ergo. Non occides.

*Punitur
lege.*

4. Homicidae, Num. 35. exulare iubebantur vsque ad mortem Pontificis. Ad eo execrabilis iudicatur. Quasi, ait Rabbi Moses l.3. cap. 4. occisum terra & incole lugere debeat, donec maior sit luetus assūmedus de Pontifice mortuo. Vel: Quod imbuta cede tellus ab aliis expiari nō poscit, nisi morte. Et morte Pontificis, qui vñus pro omnibus mori censetur. Sic And. Mafius. 5. S. Chrysostomus ait: Quanto maius peccatum Caini sit, quam protoplastæ ex maledictionis varietate videre licet. Nam Adæ dictum: Maledicta Terra in opere tuo. At maledictio in Caput Cain facta est.

*Vindicatur
à multis.*

6. Quod persecutores sunt vnius homicida? 1. Cæsi vmbra. 2. Sanguis vindictam clamans. Quia, inquit, S. Ambr. l. de Cain: Deus iustos suos audit, etiam mortuos: quia Deo vivunt. 3. Terra: Vnde Ambr. Vox sanguinis clamat de terra: Non dixit, de fratri corpore. Quia frater parcit; terranon parcit. 4. Creaturae. Vnde Procopius Gazzæus: Cain vidit virtutes celestes; metuebat quoque insidias ferarū ac reptilium; quæ Deus ad vindictam creauit impiorum. Nam cum eius pater, & mater soli in orbe essent; ipse tamen semper tremebat metu.

5. Deus fusi est sanguinis vindex: qui Caino tremorem immisit, in quo vixit 7. ætates: in septima occisus à Lamech.

P A R S IV.

De iratum iusta, tum dira.

1. *Q*ui irascitur fratri suo, reus erit iudicio. *Ira colum-
bina bona.* Ira non omnis peccat. 1. Ps. 4. Irasci-
mini, & nolite peccare. 2. Deus ipse irascitur
iuste: Ps. 89. Quis potest iram tuam dinume-
rare? Ps. 6. Dominus in furore tuo arguas me.
3. Est ea columbae ira: Irem. 5. o. Disperdite
satorem de Babylone, a facie gladii columbae: Id
est: Nabuchodonosoris. Nam Babylon in insignibus gerebat columbam. S. Gre-
gorius in cap. 4. o. Iob: ait iram Dei esse co-
lumbinam; quod sine perturbatione fit.

1. Aaron, & filii in Vnctione sua iube- *Ira modo-
bantur offerre similam;* Leu. 6. sed in o- *randum*
leo frigendam: Id est: Dum ira in sarta-
gine astuat; sit ea tamen in oleo miseri-
cordia. 2. Ephes. 4. Sol non occidat super i-
racundiam vestram: Id est moraliter, Cha-
ritas non extinguatur in ira. 3. Perian-
der ad pictum frænam scribepat: *Iram
cohibe.* Sic Psalm. 31. In chamo, & freno ma-
xillas eorum constringe. 4. Priscian symbo-
lum iræ moderatæ, pingebant quercum, *ramis oliva* intercurrentibus. Quod ani-
mus, ira durus sic lenitate temperandus.
Sic Pier. l. 51. Hieroglyphicorum.

5. Clementia, est mare rubrum, in quo *Per clem-
bellatores Aegyptij submerguntur.* Si *tiam,*
malognatæ cœperint ab arbore efferti
acerbiora; ait Pierius lib. 4. tunc coloniram
pini adalligabat radici; quo am-
torem ad se trahente, fructus redibant
ad solitam suavitatem. Malognatæ fructi
vitæ bonos significant; Vnde Exod. 28. ad
vestem Pontificis pendebant circumse-
cūs: Pinus autem mortis est Symbolum,
quod succiso nō renascatur. Quare iram
temperes per mortis memoriam.

II. Stoici negabant in sapientem cade-
re iram

Traditodeco-
ra.
1. Est stulti.

reiram ac perturbationem. Aug. l. 9. Ciuit. Certe, Arist ait, Heros esse, tarde irate, & iræ cito obliuisci. Job. 5. Virum fulrum interficit iracundia, parvulum occidit inuidia. 2. Eccl. 7. Ne sis velox ad irascendum: Quia ira in sinu stulti requiescit. 3. Seneca libro de ira, ait: Nullam compendiosiore viam esse ad stultitiam, quam iræ.

4. Rom. 12. Non vos metipos defendentes, sed date locum iræ. Sanctus Basilius. Date locum iræ, quasi torri, qui obvia quæque devolut.

5. Est Se-
quentis in
seipsum. Irati in seipso sciuunt sepe. Ut tigris, cui rapti sunt catuli. Quos rapidissimo discursu requisitos si reperire desperet, seipsum dilacerat. Job. 4. Tigris perierat, eo quod non haberet prædam.

3. Volunta-
rie insa-
cients. Describitur ira sciens. 1. Aristoteles ait, esse sanguinis incendium circa cor. Chrysostomus homilia vigesima prima in Ioan. Est ebrietatis species, quæ animam affectib. ebriat. Est, inquit, ebrietate grauior, & demum miserabilior. 2. De ea Proverb. 26. Spina nascentur in manu ebriosi, id est, irati; spinæ sunt inimicitia. 3. Chrysostomus homilia vigesima quarta in Ioan. Si iratus seipsum intueri posset, nulla vltierius indigeret admonitione. Nihil enim irato turpius. 4. Proverb. 30. Per tria mouetur terra; & quartum non potest sustinere. Hoc est, Ancilla, cum fuerit heres Domini sua, id est, cum in rationis dominium inuolat passio, quæ illi alias ancillari debet.

5. Cicero in offic. Sicut ciuitas in seditione non potest esse beata; sic animus à seipso disidens, nullam gustare partem liquidæ voluptatis potest. 6. Clarius Iacob. 4. Vnde bella, & litis in vobis, nisi ex concupiscentiis vestris, que militant in membris vestris?

7. Deus Ierusalem excidium, & iram suam ostensurus Ezechieli ait, capite quarto. Sume tibi sartaginem ferream, & pon eam murum inter te, & ciuitatem. Est ira bulliens sartago. 8. Angelus Apocal. 16. quartus effudit phialam suam in solem, & datu

est illi astu homines affligere, & igni. & est inueniunt astu magno, & blasphemaverunt nomen Domini. Phiala haec iræ fuit in solerationis obfuscandæ effusa ab Angelo Satana.

9. Martem ait Cartharus lib. de imagin. Symbolicū.

Deorum pingebant prisci cum gladio, quem in seipsum adigeret, & pedes obscuram nube in aolutos. Talis, & ira sauit in se obcæcata mente. 10. Fumo ligni viridis apes ex alveario eliciuntur, ut fau-tu-tu auferantur. Sic dæmon choleræ fu-mo expellitrationem & virtutes spoliat, que animam gratia Dei.

Nota. Per iram tamen hic Dominus intelligit eam, quæ ad homicidium viam præstat. 2. Vocem Raiba, Chrysosto-mo esse vocem contemnentis, quasi Tu. Augustino, indignantis interiectionem: Hieronymo idem, quod vesane. 2. No-ta, Apud Iudeos triplex iudicium fuisse.

1. Commune rerum minorum,

2. Synedrion, constans 23. iudicibus.

3. Synedrion maius, ex 72. iudicibus, summis quibusque viris.

Peroratio. Quare Psalmus trigesimo-octauo. Define ab ira, derelique furorem.

1. Seneca ait: Nautæ vela dant ventis cum serenitas inuitat; cum tempestas instat, in portu se continent. Sic tu: Ut Psalmo 76. Turbatu-s sum, & non sum locutus.

2. Athenodorus Philosophus ab Au-gusto Cesare discessurus supremam doctrinam dabat: iratus non prius quicquam diceret, ageretue; quam secum tacite Alphabetum recitasset. Cui Cesar. Mane: Opus es mihi. Plutarchus in vita.

3. Ita Sanctus Ambrosius iniunxit Theodosio Imper. in iram prono, neminem ad mortem traheret, nisi 30. dies ab sententia lata effluxissent. Historia Tripart. libro nono capite trigesimo. 4. Architas Tarētinus, Cic. 4. Tusc. seruis iratus ait: Fortunati es sis, quia ira cor vobis. Quare, Viatores Christiani, Genes. 45. Ne irascamini in via.

Z 2 DOMI-

Figurae-
stuantis
ira.